

Slovenské komunální volby v roce 2018 a politická reprezentace žen: potvrzení vývoje nebo nástup nových trendů?*

Daniel Klimovský, Uroš Pinterič, Pavel Maškarinec**

Abstract /

The 2018 Slovak Local Elections and Women's Political Representation: confirmation of the development or the emergence of new trends?

The purpose of this study is to test the determinants of women's descriptive representation at local level in Slovakia after last local elections in 2018. We focus on the determinants of women's descriptive representation in Slovak district cities local councils and how various factors (socioeconomic, cultural, or political) affect women's political representation at this level. Using multiple linear regression and local elections own dataset, we found that most important factor regarding women's representation is the share of women in a previous electoral term in a given district city, together with other factors indicating the openness of local political culture to female representation, namely the presence of a female mayor in the previous term and the political representation of women in regional councils. On the contrary, the remaining factors had a much less impact of female representation often with an opposite effect to one expected. The results of our study thus show that, together with above mentioned factors, women are less favoured in larger cities, with a more educated population or stronger presence of independent councillors. So, we hypothesize about validity of desirability hypothesis, which stated that women would be much less represented in councils, where politicians have more resources, i.e. specifically in largest cities.

Keywords /

Slovakia, local politics, local elections, women and politics, women's representation, descriptive representation

* Práce na této stati byla podpořena grantovým projektem GAČR GA16-01019S „Determinanty politické reprezentace žen na komunální úrovni v Česku a na Slovensku v letech 1994–2014“.

** Doc. PhDr. Daniel Klimovský, Ph.D., Katedra politologie, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, e-mail: daniel.klimovsky@gmail.com.
Prof. Uroš Pinterič, Ph.D., Katedra politologie, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnavě.
Mgr. Pavel Maškarinec, Ph.D., Katedra politologie a filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Úvod

Výsledky slovenských komunálních voleb v listopadu roku 2018 přinesly několik důležitých změn na politické mapě Slovenska, z nichž některé mohou mít potenciál dopadu na transformaci celostátní slovenské politiky, s ohledem na blížící se parlamentní volby v roce 2020. Za prvé, mimořádného úspěchu dosáhli v komunálních volbách nezávislí kandidáti, kteří ve větších městech často kandidovali ve formě sdružených iniciativ s jediným lídrem.¹ Za druhé, velký propad zaznamenaly z parlamentních politických stran nejen extrémní pravice – Kotleba–Ludová strana Naše Slovensko (Kotleba–LSNS), ale rovněž vládní SMER–sociálna demokracia (SMER–SD), který ztratil primátory ve všech krajských městech,² přičemž okresní a krajská města jsou na Slovensku hlavními politickými arénami, kde spolu soupeří politické strany.³ Konečně nárůst úspěšnosti se výrazněji neprojevil v úspěšnosti ženských kandidátek. Na úrovni všech obcí dosáhla politická reprezentace žen 26,17 % v případě zastupitelek, respektive 25,48 % v případě starostek.⁴ Bližší pohled na úroveň okresních měst přitom dokládá, že od roku 1994 (tj. prvních komunálních voleb po rozdělení Československa) nedochází k výraznějšímu nárůstu zastoupení žen, které by se blížilo tzv. kritické hranici (*critical mass*), o které se často mluví právě v souvislosti s hranicí úspěšnosti deskriptivní reprezentace žen.⁵ V komunálních volbách v roce 2018 tak v okresních městech získalo zastupitelský post 22,68 % žen oproti 22,18 % v roce 2014 či 17,54 % v roce 1994. Naproti tomu nárůst úspěšnosti žen v krajských městech byl ještě nižší z 18,52 % v roce 1994 na 20,37 % v roce 2018, kdy dokonce došlo v posledních komunálních volbách k mírnému propadu úspěšnosti žen oproti roku 2014 (20,54 %).⁶

Tabulka 1. Politická reprezentace žen na Slovensku – parlamentní volby, volby do EP, krajské volby (v %)

	2001	2002	2004	2005	2006	2009	2010	2012	2013	2014	2016	2017	2019
Parlamentní volby		19,33			16,00		15,33	16,00			20,00		
Volby do EP			35,71			38,46				23,08			21,43
Krajské volby	12,72			14,32		15,44			15,69			13,94	

Zdroj: ŠÚSR (2019).

Zatímco se ale v západoevropském prostoru stala otázka vztahu genderu a politiky důležitým tématem již před mnoha desetiletími, což v poslední době reflektuje i nárůst počtu textů zaměřených na analýzu lokální úrovně zastoupení žen (Welch – Karnig 1979; Bristow 1980; Bullock – MacManus 1991; Rao 2005; Trounstone – Valdin 2008; Smith – Reingold

– Owens 2012; Magin 2013; Kjær – Matland 2014; Sundström – Stockemer 2015; Stockemer – Sundström 2016), v postkomunistickém areálu střední a východní Evropy má podobný výzkum logické zpoždění dané nesoutěživostí udejší volební soutěže před rokem 1990.

Cílem předkládané studie je pokusit se zaplnit tuto výzkumnou mezeru. Naším cílem bude snaha identifikovat faktory, které stojí za úspěchem žen ve snaze usednout v zastupitelstvech slovenských obcí po posledních komunálních volbách v roce 2018. Naše práce tak navazuje na předchozí, ne příliš četné práce, jež se tomuto tématu věnovaly (viz např. Maškarinec – Klimovský 2017),⁷ což do velké míry vysvětluje problém, že historicky neexistuje centrální databáze zastoupení žen na úrovni všech, téměř tří tisíc slovenských obcí.

S ohledem na omezený rozsah textu se nicméně věnujeme pouze jedné z možných rovin výzkumu reprezentace, konkrétně deskriptivní reprezentaci (*descriptive representation*), která v klasické definici Hanny Pitkin vyjadřuje „deskriptivní podobnost“ (*descriptive likeness*) mezi reprezentantem a reprezentovanými (Pitkin 1967: 92). Naproti tomu v případě substantivní reprezentace (*substantive representation*) jde o „jednání v zájmu reprezentovaných, způsobem, který bude vůči nim responzivní“ (Pitkin 1967: 209). Jinak řečeno, zatímco v případě substantivní reprezentace se klade důraz na kapacitu jednat, ve smyslu toho, že zástupci by měli pro zastupované (například ženy či různé menšiny) vykonávat činnosti, které zastupovaní sami dělat nemohou, deskriptivní reprezentace klade důraz na podobnost mezi reprezentovaným a reprezentantem, tedy představu, že by zástupce neměl vykonávat aktivity, které si nepřejí sami zastupovaní (Brito Vieira – Runciman 2008).⁸

Důležitost a aktuálnost tématu studie spočívá ve zjištění, že ačkoliv je zastoupení žen na místní úrovni na Slovensku vyšší než na národní nebo regionální úrovni vládnutí, i nadále tato situace není zcela uspokojivá (Gyárfášová – Bútorová – Filadelfiová 2008), přičemž současně nemáme jasnou představu, jaké faktory či charakteristiky místních komunit přispívají k vyššímu zastoupení žen a zda jsou tyto faktory stejné, nebo odlišné od těch, jejichž efekt byl prokázán v tradičních demokraciích. Tedy zda je ve středoevropském areálu, zastupovaném v našem případě Slovenskem, přístup žen k procesu politického rozhodování rovněž ovlivňován spíše strukturálními nebo kulturními faktory, nebo se jedná o komplexní fenomén odrážející jak lokální politický kontext, tak institucionální faktory (Smith – Reingold – Owens 2012; Spicer – McGregor – Alcantara 2017), předchozí zkušenost v zastávání úřadu (Trounstine 2011), nebo osobní charakteristiky jednotlivých kandidátů (Fox – Lawless 2005). Konečně právě výrazný vzestup nezávislých v posledních slovenských komunálních volbách v roce 2018 staví do popředí otázku, zda proměna voličského chování či politické kultury přinesla i proměnu vztahu mezi úspěšností nezávislých a politickou reprezentací žen.

Z těchto důvodů se do popředí dostává otázka hledání strukturálních či kulturních faktorů, které by dokázaly vysvětlit odlišnou úspěšnost žen v lokální politice, tedy oblasti, kde je výzkum v mnoha případech výrazně ztěžován například silnou fragmentací sídelní struktury, což je i případ Slovenska, které se svými 2933 obcemi patří ke státům s nejfragmentovanější strukturou osídlení v Evropě.⁹

1 / Teoretické předpoklady politické reprezentace žen na lokální úrovni /

Studie zaměřující svou pozornost na problematiku deskriptivní reprezentace žen rozlišují tradičně tři základní skupiny faktorů, jež mohou mít efekt na odlišnou míru zastoupení žen: (1) socioekonomické faktory; (2) kulturní faktory; (3) institucionální faktory (Norris 1987; Kenworthy – Malami 1999; Siaroff 2000; Montgomery 2003; Paxton – Kunovich – Hughes 2007). Hned v úvodu nicméně musíme konstatovat, že se budeme věnovat pouze omezenému okruhu faktorů, a to zejména těm, které předchozí studie identifikovaly jako významné rovněž na lokální úrovni vládnutí.

Většina zahraničních studií se shoduje na názoru, že větší obce jsou příznivějším prostředím pro zastoupení žen v politice (Welch – Karnig 1979; Bullock – MacManus 1991; Trounstone – Valdini 2008; Smith – Reingold – Owens 2012; k opačným příkladům viz Regulska – Fried – Tiefenbacher 1991; Magin 2011). Crowder-Meyer, Kushner Gadarian a Trounstone (2015) uvádí jako hlavní důvod vyšší úspěšnosti žen v populačně silnějších obcích preferenci sociální diverzity občany velkých měst, která vede politické strany k větší ochotě nominovat do voleb ženské kandidátky, jimž jsou voliči v hodnotově liberálnějším prostředí, typickém právě pro velká města, v narůstající míře ochotní odevzdávat své hlasy. Tento faktor, spolu s existencí větších volebních obvodů, tak nepůsobí proti ochotě stran nominovat ženské kandidátky, protože na rozdíl od jednomandátových obvodů nevyklučuje ve vícemandátových obvodech postavení ženské kandidátky současnou kandidaturu mužů.

Na druhé straně Kjær a Matland (2014) zdůrazňují, že to není velikost obce jako taková, která by ovlivňovala úroveň zastoupení žen v lokální politice. Naopak velikost místní populace slouží spíše jako zástupce dalších důležitých faktorů působících na míru participace žen na místním politickém rozhodování. Smith, Reingold a Owens (2012) v tomto ohledu zmiňují žádoucnost (*desirability*) konkrétní funkce, zatímco Kjær a Matland (2018) hovoří o sociálním kapitálu a zejména urbanizaci jako hnací síle vyšší reprezentace žen, protože modernizace (přítomná v daleko vyšší míře v urbanizovanějších oblastech) přináší relativně přátelské postoje vůči zapojení žen do politiky (Darcy – Welch – Clark 1994), což posiluje rovněž dostatečný počet žen disponujících většími zdroji a ochotných kandidovat ve volbách (Kjær – Matland 2014).

V případě Slovenska výsledky předchozích (převážně deskriptivních) prací naznačily, že velikost místní populace je zřejmě hlavním faktorem stojícím za úspěšností žen ve slovenské lokální politice (srov. Filadelfiová – Radičová – Puliš, 2000: 54–56). Zatímco ale narůstající velikost obcí posilovala v komunálních volbách v roce 2014 přítomnost žen v zastupitelstvech slovenských okresních měst (srov. Maškarinec – Klimovský 2017: 398–404), v případě starostek byl vztah přesně opačný (srov. Bitušíková 2005: 1013–1018; Maškarinec – Klimovský – Danišová 2018: 543–546), což Bitušíková (2005) zdůvodňuje větším množstvím finančních a lidských zdrojů ve velkých slovenských obcích, které činí post starosty (primátora) ve větších městech pro muže více atraktivní ve smyslu moci a peněz, i s ohledem na to, že mzda starostů i primátorů je na Slovensku odvozena právě od počtu obyvatel obce.

Tato zjištění tedy naznačují, že i na Slovensku zřejmě platí obecné zjištění, že s rostoucí úrovní rozhodování klesá zastoupení žen (tzv. „pyramidový vzorec“, či princip „čím výše, tím méně“, dokládající snižující se úspěšnost žen získávat vyšší mocenské posty).¹⁰ Na druhé straně je nutné připomenout, že některé novější práce našly i opačný vzorec politické reprezentace žen a poukazují tedy na to, že předpoklad, že je politika pro ženy méně či více otevřená na lokální úrovni, nelze brát za zcela daný, i s ohledem na značnou proměnlivost zastoupení žen mezi různými zeměmi (Holtkamp – Wiechmann – Schnittke 2009; Tolley 2011; Eder – Fortin-Rittberger – Kroeber 2016; Navarro – Medir 2016).

Důležitým faktorem ovlivňujícím volební chování je v případě socioekonomických proměnných vzdělání, v jehož případě Stubager (2010) mluví o vzniku tzv. vzdělanostní konfliktní linie (*cleavage*). Další autoři tvrdí, že vzdělání je hlavním faktorem politické participace žen (Rule 1987; Magin 2011), nárůst vzdělanosti žen rozšiřuje sociální základnu, z níž se mohou rekrutovat lídři (a voliči) ženských stran (Ishiyama 2003) a obecně lidé s vyšším stupněm dosaženého vzdělání více participují v politice, protože s vyšším vzděláním narůstá důležitost, kterou jedinci politice přikládají (Norris 2002). Přestože pak některé studie dokládají spíše smíšený efekt socioekonomických proměnných (Paxton 1997; Matland 1998; Ruedin 2012; Stockemer 2014), a například Magin (2011) nenachází silnější vliv vzdělanostní struktury obcí na zastoupení žen v lokálních volbách v Německu (ani pozitivní, ani negativní), na Slovensku v minulosti některé studie (Maškarinec – Klimovský 2017) potvrdily spíše pozitivní efekt vyšší vzdělanostní úrovně na zastoupení žen.

Druhá skupina faktorů potenciálně ovlivňujících zapojení žen do lokální politiky se tradičně označuje jako kulturní faktory. Mezi nimi hrají prim náboženské vyznání a postoje ke genderové rovnosti (Dahlerup – Leyenaar 2013), které spolu s pozitivním vlivem více rovnostářských politických kultur nebo větší sekularizace mohou navyšovat hodnoty deskriptivní reprezentace žen (Navarro – Medir 2016). Inglehart a Norris (2003) hovoří o procesu sekularizace postupně doprovázeným společenskou modernizací, které oslabují sílu náboženských hodnot v postindustriálních společnostech (zvláště mezi mladšími generacemi) a přispívají k větší genderové rovnosti, ačkoli s odlišnými postoji vůči ženám mezi různými náboženskými skupinami. V tomto ohledu je analyzován zejména katolicismus vzhledem k jeho preferenci k tradičním genderovým rolím a konzervativnímu názoru na postavení žen ve společnosti (Giger 2009). V prostředí s větší dominancí katolicismu v místní politické kultuře je tudíž možné očekávat nižší podíl obyvatel s postmaterialistickými postoji a hodnotami, a tedy i nižší ochotou hlasovat ve volbách pro ženské kandidátky, přestože předchozí výsledky na Slovensku toto očekávání zcela nenaplnily (Maškarinec – Klimovský 2017).

Konečně poslední skupinu faktorů, jež mohou potenciálně ovlivňovat politickou reprezentaci žen na lokální úrovni, zastupují politické a institucionální faktory. Skutečnost, že vyšší podíl žen v předchozím volebním období může mít pozitivní efekt na zastoupení žen v následujícím období, byl potvrzen jak v národních (prvořadých) volbách (Ondercin – Welch 2009), tak na lokální (druhořadé) úrovni (Trounstine 2011), a to i ve slovenském případě (Maškarinec – Klimovský 2017). Další autoři poté přichází s tvrzením, že první

volbu žen lze chápat jako „*inovativní politické chování, ale úspěšné inovace se následně stávají běžnými a rozšířenějšími*“ (Ondercin – Welch 2009: 599).

Většina studií rovněž potvrzuje velmi silný pozitivní efekt výhody stávajících držitelů úřadů, pokud se ucházejí o znovuzvolení oproti jejich protikandidátům (*incumbency*) na úspěšnost kandidátů v lokálních volbách (Martinussen 2004; Trounstone 2011), což v případě velkých slovenských měst potvrdily i některé předchozí studie (Sloboda 2014, 2017). Výjimku představuje práce Spicera, McGregora a Alcantary (2017), kteří nepotvrdili vliv inkumbence na vyšší míru ochoty žen kandidovat ani na jejich úspěch v lokálních volbách, zatímco Crowder-Meyer, Kushner Gadarian a Trounstone (2015) zdůraznili roli zkušenosti, kdy úspěšnost žen na nižších pozicích může sloužit jako prostředek usnadňující jejich následný úspěch i při volbě (obsazování) postu starostů.

Dalším závěrem ze studií srovnávajících úspěšnost mužů a žen ve volbách je zjištění, že zatímco muži dávají přednost spíše institucionalizovaným formám participace, ženy preferují spíše méně- nebo ne-institucionalizované formy participace (Hooghe – Quintelier 2014). Jinak řečeno, lze očekávat, že ženy vstupující do politiky budou upřednostňovat spíše kandidaturu na kandidátkách nezávislých (nestranických) subjektů. Nicméně existují i opačné názory. Například Johansson (2006) zdůrazňuje, že politické strany jsou důležitější pro výběr, kariéru a jednání ženských političek, a podobně Welch a Karning (1979) dokládají, že úspěšnost žen je (v lokálních volbách v USA) o něco větší ve volbách, kde převažuje spíše soutěž mezi politickými stranami než vyšší přítomnost nezávislých kandidátek.

V tomto ohledu přinesla zajímavá zjištění studie Maškarince a Klimovského (2016), která našla velmi odlišné působení vlivu počtu křesel získaných v komunálních volbách nezávislými na míru deskriptivní reprezentace žen v českých a slovenských obecních zastupitelstvech. Zatímco v České republice existoval mezi těmito proměnnými pozitivní efekt, což potvrzovalo předpoklad o tom, že ženy dávají přednost spíše neinstitucionalizovaným (nestranickým) formám participace ve volbách (či spíše institucionalizovaným lokálním kandidátním listinám, s ohledem na to, že autoři pracovali pouze s okresními městy), na Slovensku platil opak,¹¹ a tyto protikladné výsledky Maškarinec a Klimovský (2016) zdůvodnili existencí výrazně odlišných volebních systémů pro komunální volby v obou zemích.¹²

2 / Data a metody

Analytickými jednotkami naší práce jsou slovenská okresní města, tedy celkem 71 okresních měst. Důvodem této volby je extrémní diverzita sídelní a správní struktury Slovenska. Sídelní a obecní struktura Slovenska je extrémně fragmentovaná. V současnosti například obce s méně než 1000 obyvateli zahrnují více než 67 % ze všech 2890 slovenských obcí, ale žije v nich pouze 16 % slovenské populace (Csachová – Nestorová-Dická 2011). Dokonce, i pokud se zaměříme na města, platí, že velká část z nich je populačně spíše malá (Novotný

et al. 2016) a obyvatelstvo je mimořádně koncentrované především v několika desítkách větších či největších měst.

Hlavními výhodami tohoto řešení je jednak srovnatelnost mezi vybranými jednotkami: pracujeme s téměř všemi městy s více než 10 000 obyvateli, a přestože se jedná pouze o 2,5 % ze všech slovenských obcí, žije v nich současně 45,7 % slovenských obyvatel. Druhá výhoda volby této úrovně analýzy je spojena s odlišnou mírou politizace lokálních politických systémů. Zatímco totiž volbám v malých a částečně i středně velkých obcích dominuje fenomén nezávislých kandidátů, role politických (zvláště parlamentních) stran se zvyšuje s nárůstem počtu obyvatel obce. Omezení souboru sledovaných obcí je mimo výše uvedenou fragmentovanou sídlení strukturu Slovenska vedeno i v souladu se současným výzkumem urbánní politiky, který upřednostňuje zejména analýzu větších obcí, v nichž se lze setkat s větší politickou soutěživostí a větší socioekonomickou heterogenitou. Ty mohou následně vést k větší variabilitě cest, jež umožňují ženám získat zastoupení na lokální úrovni (Anckar 2000; Browning – Marshall – Tabb 2003; Smith – Reingold – Owens 2012).

Primárním indikátorem (závisle proměnnou) studie je podíl žen zvolených do zastupitelstev slovenských okresních měst v komunálních volbách v roce 2018. Nezávisle proměnné pocházejí z několika zdrojů, konkrétně dat Statistického úřadu Slovenské republiky (ŠÚSR 2018) a dat ze Sčítání obyvatel, domů a bytů 2011 (SODB 2011). Nezávisle proměnné vstupující do analýzy odpovídající výše vymezenému teoretickému ukotvení práce jsou shrnuty v Tabulce 2.

Tabulka 2. Seznam proměnných a jejich deskriptivní charakteristiky

Proměnná	Popis	Průměr (standardní odchylka)
Závisle proměnná	Podíl žen v zastupitelstvu obce.	22,68 (10,46)
Předchozí zastupitelky	Podíl žen v zastupitelstvu obce v předchozím období.	22,18 (10,71)
Předchozí starostka	Dichotomická proměnná dělící obce na ty, kde v období předcházejícím volbám stála (hodnota 1) či naopak nestála (hodnota 0) v čele obce žena	
Krajské zastupitelky	Podíl žen v zastupitelstvu kraje v době voleb do zastupitelstva obce.	13,26 (5,50)
Velikost obce (log)	Logaritmus počtu obyvatel obce.	4,35 (0,36)
Vysokoškoláci	Podíl obyvatel obce s ukončeným vysokoškolským vzděláním.	18,63 (4,44)
Katolíci	Podíl obyvatel obce hlásících se k římsko-katolickému vyznání.	55,71 (15,62)
Nezávislí	Podíl mandátů nezávislých kandidátů v obecním zastupitelstvu.	50,95 (22,38)

Zdroj: SODB (2011), ŠÚSR (2018), vlastní výpočet.

Jako metoda analýzy, do níž vstoupí výše popsané indikátory, byla zvolena metoda mnohonásobné lineární regrese, respektive klasická metoda nejmenších čtverců (*ordinary least squares*, OLS). Zjištěné vztahy budou vyjádřeny prostřednictvím základních parametrů regresního modelu: hodnotami nestandardizovaných regresních koeficientů B (jako míry vlivu nezávisle proměnné na proměnnou závislou očištěnou od vlivu působení ostatních proměnných, která říká, o kolik se změní hodnota závisle proměnné, pokud se nezávisle proměnná zvýší o jednotku), standardizovaných Beta koeficientů (jako míry významu jednotlivých nezávisle proměnných v modelu) a hodnotami upraveného indexu determinace (*Adjusted R square*) jako míry celkové úspěšnosti modelu vysvětlit variabilitu závisle proměnné.¹³

Vlastní analýza byla provedena ve dvou krocích. Model 1 testuje otevřenost místního prostředí ženám, tedy nezávisle proměnné, jež charakterizují předchozí zkušenost obyvatel obce se zastoupením žen, ať už na lokální, či regionální úrovni. Do Modelu 2 vstupují všechny nezávisle proměnné. V tabulkách regresních modelů jsou pro informaci uvedeny koeficienty statistické významnosti (*p*), přestože sledování těchto hodnot má význam pouze při práci s výběrovými daty (viz Soukup – Rabušic 2007; Soukup 2010, 2013). V našem případě, kdy je předkládaná analýza založena na souboru všech slovenských okresních měst, nicméně hodnoty statistické významnosti nemají podobnou vypovídací hodnotu jako v případě analýz založených na výběrových šetřeních. Současně je důležité zdůraznit, že statistická významnost sama o sobě neindikuje věcnou významnost a v poslední době narůstá zájem výzkumníků o statisticky „nevýznamná“ zjištění, která ale mohou být věcně významná k řešení problémům (Ziliak 2016: 85; srov. Soukup 2013).

3 / Výsledky analýzy

Výsledky regresních modelů vysvětlujících úspěšnost žen při snaze získat zastupitelský post v některém ze slovenských okresních měst shrnuje tabulka 3. Prvním zjištěním je relativně vysoká úspěšnost regresních modelů ve snaze vysvětlit meziobecní variabilitu zastoupení žen ve slovenských okresních městech. Na druhé straně srovnání Modelu 1 a Modelu 2 ukazuje, že za většinou vysvětlené variance závisle proměnné stojí faktory, které charakterizují místní (ale i regionální) zkušenost s předchozím zastoupením žen. Zatímco totiž Model 1 dokázal vysvětlit 42 % variance závisle proměnné, vstup dalších nezávisle proměnných do Modelu 2 dokázal tuto hodnotu navýšit o pouhá tři procenta na 45 %, což ukazuje, že efekt dalších typů proměnných (socioekonomických, sociodemografických, kulturních či politicko-institucionálních) nepředstavuje na Slovensku rozhodující determinanty stojící za vyšší či nižší úspěšností žen ve snaze zapojit se aktivně do politiky na úrovni největších slovenských měst.

Pokud se v prvním kroku analýzy zaměříme na Model 1, vidíme, že zcela nejsilnějším prediktorem deskriptivní reprezentace žen je míra jejich předchozího zastoupení v daném městě, což dokládají zejména hodnoty standardizovaných Beta koeficientů (jako míry významu

jednotlivých nezávisle proměnných v modelu). Podíl žen v předchozím zastupitelstvu konkrétního okresního města tak poměrně silně přispívá k vyšší míře reprodukce zastoupení žen i v následujících komunálních volbách. Podobně mají pozitivní vliv na úspěšnost žen rovněž dvě zbývající proměnné. Ženy tak mají vyšší šanci zasednout v zastupitelstvu města, které v předchozím volebním období vedla z postu starostky nebo primátorky žena, stejně jako ve městech, které mají vyšší podíl žen ve svých krajských zastupitelstvech. Efekt obou proměnných na celkovou úspěšnost modelu je přitom poměrně vyrovnaný, přestože výrazně nižší než v případě předchozího zastoupení žen v zastupitelstvu daného okresního města.

Tabulka 3. Determinanty zastoupení žen ve slovenských okresních městech – komunální volby 2018 (OLS)

	Model 1			Model 2		
	B	Beta	S.E.	B	Beta	S.E.
Předchozí zastupitelky	0,554***	0,567	0,095	0,515***	0,527	0,095
Předchozí starostka	4,508	0,137	0,095	4,587	0,140	3,169
Krajské zastupitelky	0,314	0,165	0,179	0,329	0,173	0,184
Velikost obce (log)				-0,082	-0,003	3,365
Vysokoškoláci				-0,184	-0,078	0,284
Katolíci				0,114	0,171	0,061
Nezávislí				-0,063	0,136	0,044
Konstanta	5,714*		2,866	7,029		13,197
N		71			71	
Adjusted R ²	0,424	0,445				

Zdroj: autoři.

Poznámka: S.E.: standardní odchylka; hodnoty hladina statistické významnosti:

***: $p < 0,001$; **: $p < 0,01$; *: $p < 0,05$.

Pokud se v následujícím kroku analýzy přesuneme k Modelu 2, do něhož vstupují další nezávisle proměnné, vidíme, že efekt všech proměnných z Modelu 1 zůstává konstantní. Nemění se tedy ani směr jejich působení, ani výrazněji hodnoty nestandardizovaných regresních koeficientů B, jež indikují vliv těchto proměnných na zastoupení žen očištěný od vlivu působení ostatních nezávisle proměnných, tak ani hodnoty standardizovaných Beta koeficientů měřících jejich význam na celkovou úspěšnost modelu. I nadále tak můžeme tvrdit, že předchozí zkušenost s vyšším zastoupením žen v zastupitelstvu města, přítomností starostky nebo primátorky ve vedení okresního města, či vyššího počtu krajských zastupitelek v krajích, do nichž daná města spadají, výrazně posiluje šance, že v následujícím období zasednou opětovně v zastupitelstvu daného okresního města.

Naproti tomu působení dalších proměnných již do velké míry neodpovídá teoretickým očekáváním. Zatímco totiž velká část zahraničních studií dokládá pozitivní vliv rostoucí populace obcí a jejich vyšší vzdělanostní struktury, slovenské komunální volby v roce 2018 dokládají opak. Po posledních komunálních tak na Slovensku byly šance žen na získání zastupitelského postu vyšší v menších obcích, v nichž současně bylo možné nalézt nižší podíl obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním, přestože zejména v případě velikosti obcí byla míra vlivu této proměnné na celkovou úspěšnost modelu velmi nízká.

Podobně neočekávaně působila proměnná „katolíci“ mající za cíl sledovat vliv místní politické kultury na úspěšnost žen. Přestože je totiž náboženské vyznání, a zejména katolicismus vzhledem k jeho preferenci k tradičním genderovým rolím a konzervativnímu názoru na postavení žen ve společnosti, tradičně chápáno jako „brzda“ širšího zapojení žen do politiky, naše výsledky ukazují, že přinejmenším na úrovni slovenských okresních měst toto zjištění neplatí, protože politické zastoupení žen je silnější v městech s výraznější dominancí katolicismu, přičemž efekt této proměnné je poměrně silný.

Konečně poslední proměnnou, jež vstoupila do naší analýzy a jejíž efekt nás zajímal, zejména s ohledem na výsledky komunálních voleb v roce 2018, byla proměnná „nezavislí“. Zde jsme již konstatovali, že předchozí studie (Maškarinec – Klimovský 2016) identifikovala v minulosti negativní efekt mezi zastoupením žen a úspěchem nezávislých kandidátů (ve slovenských komunálních volbách v roce 2014). Podobně i naše výsledky z roku 2018 potvrzují, že obce, kde v zastupitelstvech okresních měst usedl vyšší počet nezávislých zastupitelů, byly těmi, kde byly ženy méně úspěšné, což nicméně odpovídá výše zmíněnému zjištění, totiž, že úspěšnost nezávislých byla v průměru vyšší v krajských (tedy populačně silnějších) městech než souhrnu všech okresních měst.

Závěr

Předkládaná studie si kladla za cíl analyzovat faktory, jež mohou posilovat nebo naopak omezovat zastoupení žen v zastupitelstvech slovenských obcí, respektive okresních měst, s ohledem na výraznou fragmentaci struktury osídlení Slovenska. Přes jistá omezení vyplývající ze skutečnosti, že nepracujeme s politickou reprezentací žen ve všech slovenských obcích, přináší výsledky analýzy podle našeho názoru zajímavé závěry a současně i náměty pro budoucí výzkum.

Prvním zjištěním je bezkonkurenčně nejsilnější vliv proměnné „předchozí zastupitelky“. Ukazuje se tedy, že zcela rozhodující vliv na úspěšnost žen ve slovenských okresních městech má to, jakým počtem mandátů disponují ženy v předchozím zastupitelstvu. Můžeme tedy vyslovit hypotézu, že míra deskriptivní reprezentace žen v daném okresním městě dosažená v konkrétních (předchozích) volbách (v našem případě v mnoha obcích zřejmě v podstatě již na počátku 90. let 20. století) se v následujících volbách reprodukuje v podobné nebo narůstající výši (s ohledem na celkový nárůst zastoupení žen v celém sledovaném období).

ve stejném okresním městě, spíše než by se přesouvala mezi různými městy. Tento závěr do jisté míry dokládá i zjištění, že pokud v regresním modelu nepoužijeme jako indikátor předchozího zastoupení žen počet žen v přímo předcházejícím volebním období, ale zastoupení žen z komunálních voleb v roce 1994, zůstává směr působení všech proměnných v modelu konstantní a pouze dochází k poklesu celkové vysvětlovací kapacity modelu, spolu s poklesem míry vlivu proměnné „předchozí zastupitelky“, kterou z hlediska její síly na celkovou úspěšnost modelu mírně předstihují proměnné „předchozí starostka“ a „krajské zastupitelky“. Tyto závěry tak naznačují, že míra politické reprezentace žen je značně endogenní záležitostí, jejíž reprodukce je ovlivňována skrytými procesy a aktéry, které se nicméně odehrávají v námi identifikovaném prostoru.

Druhým naším zjištěním je poměrně slabý efekt zbývajících indikátorů. Co více, jejich efekt je ve většině případů opačný, než vyplývá z výzkumů zastoupení žen v lokální politice v tradičních západních demokraciích. Nejenže tak na Slovensku nejsou pro ženy příznivějším prostředím větší města s vyšším počtem osob s dokončeným vysokoškolským vzděláním, ale negativně působí i vyšší úspěšnost nezávislých kandidátů, což je důležité zjištění zejména s ohledem na vysokou úspěšnost nezávislých kandidátů v posledních komunálních volbách v roce 2018. Spolu s pozitivním vlivem vyšší míry katolicismu tak lze konstatovat, že liberálnější prostředí větších měst není automaticky prostředím, jež by posilovalo šance žen zapojit se do procesu politického rozhodování v největších slovenských městech. To dokládá i zjištění, že v rámci krajských měst se Prešov, kde byl v roce 2018 z hlediska zastoupení žen v krajských městech jejich počet nejvyšší, řadí až na deváté místo v rámci skupiny všech okresních měst, Bratislava je až na 24. místě a další krajská města jsou až mezi druhou polovinou okresních měst.

Tato zjištění tak naznačují, že ve slovenském prostředí je platná spíše hypotéza žádoucnosti (*desirability*) konkrétní funkce. Protože jsou to logicky větší města, v nichž politici disponují většími zdroji (finančními, lidskými atd.), lze v těchto městech očekávat daleko silnější soutěž, v jejímž rámci je pro ženy obtížnější získat nejen zastoupení, ale rovněž i možnost kandidatury. Toto zjištění staví jako další výzkumnou oblast do popředí výzkum samotného nominačního procesu, který může ženám, jež preferují kandidaturu za politické strany, bránit v zisku nominace a následně i zastoupení. V tomto případě totiž šance zásadně ovlivňují tzv. straničtí „strážci bran“ (*party gatekeepers*), kteří rozhodující o konečné nominaci (srov. Matland – Montgomery 2003: 21–26), jež je důležitá i s ohledem na používaný typ slovenského volebního systému (neomezené hlasování), který je zaměřený spíše na volbu konkrétních kandidátů než kandidátek politických stran nebo nezávislých kandidátů.

Přestože tak na Slovensku nemusí být problém, že by ženy byly častěji umísťovány na nižší příčky kandidátních listin, jako je tomu v České republice (Rakušanová 2005; Kouba – Nálepová – Filipec 2013; Maříková 2016), většinová logika slovenského volebního systému může vést selektorát strany k preferenci nominace tzv. „standardního produktu“, tedy muže středního věku ze střední vrstvy (Havelková 2002), a to i s ohledem na stereotypy

a předsudky spojené s působením žen v politice (Klimovský 2015) a větší ochotou mužů hlasovat pro mužské kandidáty.

Důležitou otázkou se následně stává pohled do vedení politických stran, protože nízký počet žen ve vedení stran představuje další důležitý faktor omezující nárůst počtu kandidujících žen, jak ukazuje český příklad, kde nízký počet žen ve vedení českých stran snižuje šance žen na nominaci na volitelná místa kandidátek (Rakušanová 2006; Maříková 2016). V případě nezávislých kandidátů pak vyvstává zejména otázka, do jaké míry jsou ženy ochotné vstupovat do politického prostoru velkých měst, který je soutěživější, hrají v něm významnou roli právě politické strany a volební kampaň je mnohem vyostřenější.

Výstupy předkládané analýzy tedy ukazují, že snaha o nalezení jednoznačných determinantů zastoupení žen na lokální úrovni není zcela jednoduchým úkolem, protože zahrnuje analýzu různých faktorů, které na sebe často mohou působit protichůdně jak v pozitivním, tak negativním směru. Další směr výzkumu by se tudíž měl soustředit na hledání dalších faktorů, které by mohly ve větší míře vysvětlit variaci úspěšnosti žen mezi různými městy a obcemi. Jako první se v tomto případě nabízí téma inkumbence. Některé předchozí práce (Sloboda 2014, 2017) totiž ukázaly, že vliv inkumbence je v případě obhajoby starostenského postu (muži i ženami) na Slovensku velmi výrazný (přestože postupem času efekt této proměnné klesá) a rozšíření analýzy vedené v podobném směru rovněž na zastupitelstva slovenských měst a obcí by mohlo přinést významné rozšíření poznatků o vlivu inkumbence na zastoupení žen. Podobně Bernard ukázal na příkladu České republiky (přestože s odlišným typem volebního systému), že předchozí zastávání zastupitelské funkce je nejvýznamnějším faktorem rozhodujícím o šancích získat dobré (volitelné) umístění na kandidátní listině i pro další komunální volby, bez ohledu na velikost obce. Podobně má inkumbence rovněž velmi silný vliv na zvolení kandidáta, přičemž jak v případě kandidatury, tak zisku mandátu jsou výrazněji zvýhodněni zastupitelé zastávající svou funkci po více než jedno volební období (srov. Bernard 2012: 627–634).

Důležitým tématem budoucích prací, zejména v situaci, kdy by se jako rozhodující pro volbu žen potvrdil efekt inkumbence, je přesun analýzy směrem do kvalitativnější roviny výzkumu. V první řadě koncentrace na samotné aktéry voleb (ženy-zastupitelky), respektive to, ze kterých stran tyto ženy pochází, jaká je jejich dřívější politická zkušenost, jaké jsou jejich ideologické orientace apod., což by mohlo osvětlit další možná vysvětlení odlišné úrovně deskriptivní reprezentace žen mezi jednotlivými městy a obcemi. V druhé řadě by se další výzkum mohl zaměřit na otázku, jakým způsobem se přítomnost žen na pozicích zastupitelů reprodukuje ve městech a obcích s jejich vyšší úspěšností, a to jak ze strany voličů, tak politických stran. Tato otázka je významná, pokud uvážíme, že naše výsledky ukazují, že politická reprezentace žen je poměrně endogenní záležitostí, na kterou má nejvýraznější vliv právě předchozí úspěšnost žen, spíše než další faktory socioekonomické či kulturní povahy.

Rozšíření analýzy navrženými směry samozřejmě bude vyžadovat značné nároky dané počtem analyzovaných obcí, a to zejména pokud by následující práce (což je podle našeho názoru do budoucna nezbytné) nepracovaly s pouze omezeným časovým a prostorovým

rámcem, ale snažily se (z důvodu možnosti širšího zobecnění výsledků) rozšířit analyzované prostorové pole na všechny slovenské obce a časové pole na delší období, zahrnující jak volby po obnovení obecní samosprávy na počátku 90. let, tak volby konané s více než čtvrtstole- tím odstupem. Podobně zaměřené výzkumy by pak mohly osvětlit, zda je vliv jednotlivých proměnných na šance žen usednout v zastupitelstvech slovenských měst a obcí konstantní v čase, nebo některé proměnné ztrácejí nebo naopak nově získávají důležitost v procesu, jakým se ženy v různé míře zapojují do procesu politického rozhodování.

Poznámky /

- 1 Okolo tohoto lídra (kandidáta na starostu nebo primátora) byli následně soustředěni další kandidáti, kteří se ucházeli o místa v obecních či městských zastupitelstvech; například v Bratislavě, Košicích, Nitře apod.
- 2 Zatímco SMER–SD ztratil zhruba 4 % mandátů (20,38 % v roce 2018 oproti 24,68 % v roce 2014), Kotleba–ĽSNS dokázala obhájit pouze jediný ze svých předchozích 33 mandátů.
- 3 V rámci celého Slovenska navýšili nezávislí kandidáti svůj zisk z 28,91 % mandátů v komunálních volbách v roce 2014 až na 42,42 % mandátů v roce 2018. V průměru všech okresních měst pak obdržely 50,95 % mandátů a v krajských městech dokonce 60,24 % mandátů.
- 4 Zastoupení žen na lokální úrovni tedy nepřevyšuje nijak dramaticky počet žen v národním parlamentu, který po posledních volbách dosáhl úrovně 19,33 % (2016). Na druhé straně výrazný rozdíl ukazuje srovnání s krajskou úrovní, kde v krajských volbách v roce 2017 uspělo pouze 13,94 % žen (detailněji viz Bláha 2017; Maškarinec 2018a).
- 5 Například Dahlerup (2006) stanovuje kritickou hranici na 30 %. Při jejím podkročení totiž nemohou ženy (ale ani jiné menšiny v politice) prosazovat své zájmy odlišné od zájmů (mužské) majority.
- 6 V textu nejsou uvedeny další hodnoty za předchozí komunální volby, které nejsou dostupné.
- 7 Částečně lepší je situace v případě analýzy úspěšnosti žen ve volbách starostů slovenských obcí, kde je rozsah prací zaměřených na toto výzkumné téma širší (viz Sloboda 2014, 2015, 2017; Maškarinec – Klimovský – Danišová 2018; Maškarinec 2018b).
- 8 Detailněji k rozdílům mezi deskriptivní a substantivní (ale i dalšími typy) reprezentací viz Mansbridge (2003), Urbinati – Warren (2008), Gelnarová (2010), Brim – Dufek (2012).
- 9 Více k různorodosti lokálních systémů vlády v postkomunistickém prostoru střední a východní Evropy viz Swianiewicz (2014).
- 10 Taagepera (1994: 201) hovoří o zákonu menšinového oslabování (*law of minority attrition*), kdy s narůstající úrovní rozhodování klesá počet přidělovaných pozic, což by mělo automaticky snižovat zastoupení menšin (včetně žen).
- 11 Zatímco v případě Slovenska lze hovořit o skutečných nezávislých kandidátech v obcích všech velikostních skupin (například v komunálních volbách v roce 2018 získali nezávislí kandidáti 37,78 % v zastupitelstvu hlavního města Bratislavy, 43,98 % v Košicích a dokonce 90,32 % v Trnavě), v případě České republiky jsou hlavní formou kandidatury ve větších městech tzv. institucionalizované lokální kandidátní listiny, které lze podle Jüptnera (2008) rozlišit do tří skupin

na lokálně komunální strany, strany univerzálně komunální a regionální strany. Naproti tomu nezávislí kandidáti jako jedinci, tj. neinstitucionalizované kandidátní listiny podle Jüptnerovy (2008) klasifikace, jsou přítomni pouze v nejmenších českých obcích.

- 12 Slovenský volební systém neomezeného hlasování (*unlimited vote*) je založeno na většinové logice, kdy voliči hlasují spíše pro individuální kandidáty než pro politické strany (srov. Chytilík et al. 2009: 172–174), a jako takový je ve srovnání s českým poměrným systémem charakteristický větší soutěživostí a větším zaměřením na specifické osobní charakteristiky jednotlivých kandidátů (srov. Balík 2009: 83–112; Lebeda 2009: 332–344). Ve slovenském prostředí charakteristickém vyšší mírou soutěživosti tak lze uvažovat o tom, že ženy upřednostní spíše kandidaturu pod záštitou politické strany, jež může ženám nabídnout větší míru podpory a zázemí, než pokud by do voleb vstupovaly jako nezávislé. Oproti tomu ženy kandidující v českých komunálních volbách jako nezávislé, respektive prostřednictvím institucionalizovaných nezávislých lokálních kandidátních listin, nemusí čelit tak intenzivním tlakům od dalších kandidátů díky kandidatuře na kandidátní listině, což může posilovat jejich ochotu pro tuto formu kandidatury (srov. Maškarinec – Klimovský 2016: 863–866).
- 13 K výpočtu byla použita metoda lineární regrese ve variantě ENTER. U každého regresního modelu byla provedena analýza multikolinearity mezi nezávisle proměnnými. Následně byla provedena kontrola multikolinearity v regresním modelu pomocí statistiky tolerance a faktoru změny variability (*Variance Inflation Factor*, VIF), které indikují případnou multikolinearitu mezi nezávisle proměnnými. Tu indikují hodnoty ukazatele tolerance 0,2 a menší, resp. v případě VIF hodnoty 5 a vyšší.

Literatura /

- Anckar, C. (2000). Size and Party System Fragmentation. *Party Politics*, roč. 6, č. 3, s. 305–328.
- Balík, S. (2009). *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada.
- Bernard, J. (2012). Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky. *Sociologický časopis*, roč. 48, č. 4, s. 613–640.
- Bitušíková, A. (2005). (In)Visible Women in Political Life in Slovakia. *Sociologický časopis*, roč. 41, č. 6, s. 1005–1021.
- Bláha, P. (2017). Reprezentace žen na lokální úrovni: Kvalitativní komparativní analýza úspěšnosti žen v českých komunálních volbách 2014. *Politické vědy*, roč. 20, č. 3, s. 150–167.
- Brim, L. – Dufek, P. (2012). Politická reprezentace individuální a kolektivní: K otázce teoretických základů demokracie na transnacionální úrovni. *Politologický časopis*, roč. 19, č. 2, s. 128–154.
- Bristow, S. L. (1980). Women councillors – An explanation of the under-representation of women in local government. *Local Government Studies*, roč. 6, č. 3, s. 73–90.
- Brito Vieira, M. – Runciman, D. (2008). *Representation*. Cambridge: Polity Press.
- Browning, R. P. – Marshall, D. R. – Tabb, D. H. (2003). *Racial Politics in American Cities*. New York: Longman.

- Bullock III., C. S. – MacManus, S. A. (1991). Municipal Electoral Structure and the Election of Councilwomen. *Journal of Politics*, roč. 53, č. 1, s. 75–89.
- Csachová, S. – Nestorová-Dická, J. (2011). Territorial Structure of Local Government in the Slovak Republic, the Czech Republic and the Hungarian Republic – A Comparative View. *Geografický časopis*, roč. 63, č. 3, s. 209–225.
- Dahlerup, D. (2006). The story of the theory of critical mass. *Politics & Gender*, roč. 2, č. 4, s. 511–522.
- Dahlerup, D. – Leyenaar, M. (2013). Introduction. In: Dahlerup, D., Leyenaar, M. (eds.). *Breaking Male Dominance in Old Democracies*. Oxford: University Press, s. 1–19.
- Darcy, R. – Welch, S. – Clark, J. C. (1994). *Women, Elections, & Representation*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Eder, C. – Fortin-Rittberger, J. – Kroeber, C. (2016). The Higher the Fewer? Patterns of Female Representation Across Levels of Government in Germany. *Parliamentary Affairs*, roč. 69, č. 2, s. 366–386.
- Fox, R. L. – Lawless, J. L. (2005). To Run or Not to Run for Office: Explaining Nascent Political Ambition. *American Journal of Political Science*, roč. 49, č. 3, s. 642–659.
- Gelnarová, J. (2010). Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“ *Acta Politologica*, roč. 2, č. 2, s. 120–135.
- Giger, N. (2009). Towards a modern gender gap in Europe? A comparative analysis of voting behavior in twelve countries. *The Social Science Journal*, roč. 46, č. 3, s. 474–492.
- Gyárfášová, O. – Bútorová, Z. – Filadelfiová, J. (2008). Ženy a muži vo verejnom a politickom živote. In: Bútorová, Z. (ed.). *Ona a on na Slovensku: Zaostrené na rod a vek*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 265–289.
- Havelková, H. (2002). Politická reprezentace žen v České republice. In: Cviková, J. – Juraňová, J. (eds.). *Hlasy žien. Aspekty ženskej politiky*. Bratislava: Aspekt, s. 82–100.
- Holtkamp, L. – Wiechmann, E. – Schnittke, S. (2009). *Unterrepräsentanz von Frauen in der Kommunalpolitik*. Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung.
- Hooghe, M. – Quintelier, E. (2014). Political participation in European countries: The effect of authoritarian rule, corruption, lack of good governance and economic downturn. *Comparative European Politics*, roč. 12, č. 2, s. 209–232.
- Chytilík, R. et al. (2009). *Volební systémy*. Praha: Portál.
- Inglehart, R. – Norris, P. (2003). *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ishiyama, J. T. (2003). Women's Parties in Post-Communist Politics. *East European Politics and Societies*, roč. 17, č. 2, s. 266–304.
- Johansson, V. (2006). Gendered Roads to Mayorship in Different Welfare States. In: Bäck, H. – Heinelt, H. – Magnier, A. (eds.). *The European Mayor. Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 99–121.

- Jüptner, P. (2008). Local Lists in the Czech Republic. In: Reiser, M. – Holtmann, E. (eds.). *Farewell to the Party Model? Independent Local Lists in East and West European Countries*. Baden-Baden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21–38.
- Kenworthy, L. – Malami, M. (1999). Gender Inequality in Political Representation: A worldwide Comparative Analysis. *Social Forces*, roč. 78, č. 1, s. 235–268.
- Kjaer, U. – Matland, R. E. (2014). *Women's representation in local politics in the Nordic countries—Does geography matter?* Paper presented at Urban Affairs Association Annual Meeting, San Antonio, Texas, March 19–22.
- Klimovský, D. (2015). Ženy v komunálnej politike v Európskej únii: diskusia o implementácii volebných kvót v rôznorodých systémoch územnej samosprávy. *Sociológia*, roč. 47, č. 5, s. 504–526.
- Kouba, K. – Nálepová, M. – Filipec, O. (2013). Proč jsou ženy v české politice podreprezentovány? Analýza kandidátních listin a volebního chování v Olomouckém kraji. *Politologický časopis*, roč. 20, č. 4, s. 372–391.
- Lebeda, T. (2009). Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. *Acta Politologica*, roč. 1, č. 3, s. 332–343.
- Magin, R. (2013). Women in local assemblies – rare guests or (almost) equal partners? In: Pini, B., McDonald, P. (eds.). *Women and Representation in Local Government. International case studies*. Abingdon: Routledge, s. 37–55.
- Mansbridge, J. (2003). Rethinking Representation. *American Political Science Review*, roč. 94, č. 4, s. 515–528.
- Martinussen, P. E. (2004). Government Performance and Political Accountability at Subnational Level: The Electoral Fate of Local Incumbents in Norway. *Scandinavian Political Studies*, roč. 27, č. 3, s. 227–259.
- Maříková, H. (2016). Skleněný strop pro ženy v politice: Česká republika. In: Maříková, H. – Čermáková, M. – Volejníčková, R. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 25–33.
- Maškarinec, P. (2018a). Women and Regional Politics: Political Determinants of Women's Descriptive Representation in the Czech and Slovak regional Elections 2000–2017. *Politické vedy*, roč. 21, č. 4, s. 49–73.
- Maškarinec, P. (2018b). Ženy jako starostky: politická reprezentace žen ve vedení slovenských obcí po komunálních volbách v roce 2010. *Annales Scientia Politica*, roč. 7, č. 2, s. 6–17.
- Maškarinec, P. – Klimovský, D. (2016). Independent Candidates in the Local Elections of 2014 in the Czech Republic and Slovakia: Analysis of Determinants of Their Successfulness. *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, roč. 14, č. 4, s. 853–871.
- Maškarinec, P. – Klimovský, D. (2017). Determinants of Women's Descriptive Representation in the 2014 Czech and Slovak Local Elections. *Lex Localis – Journal of Local Self-Government*, roč. 15, č. 3, s. 387–410.

- Maškarišec, P. – Klimovský, D. – Danišová, S. (2018). Politická reprezentace žen na pozicích starostek v Česku a na Slovensku v letech 2006–2014: Srovnávací analýza faktorů úspěšnosti. *Sociologický časopis*, roč. 54, č. 4, s. 529–560.
- Matland, R. E. (1998). Women's Representation in National Legislatures: Developed and Developing Countries. *Legislative Studies Quarterly*, roč. 23, č. 1, s. 109–125.
- Montgomery, K. A. (2003). Introduction. In: Matland, R. E. – Montgomery, K. A. (eds.). *Women's Access to Political Power in Post-Communist Europe*. Oxford: Oxford University Press, s. 1–18.
- Navarro, C. – Medir, L. (2016). Patterns of gender representation in councils at the second tier of local government: Assessing the gender gap in an unexplored institutional setting. In: Bertrana, X. – Enger, B. – Heinelt, H. (eds.). *Policy Making at the Second Tier of Local Government in Europe: What is happening in provinces, counties, départements and landkreise in the on-going re-scaling of statehood?* Abingdon: Routledge, s. 111–132.
- Norris, P. (1987). *Politics and Sexual Equality: The Comparative Position of Women in Western Democracies*. Boulder: Lynne Rienner.
- Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix. Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Novotný, L. et al. (2016). Development Trajectories of Small Towns in East Slovakia. *European Countryside*, roč. 8, č. 4, s. 373–394.
- Ondercin, H. L. – Welch, S. (2009). Comparing Predictors of Women's Congressional Election Success: Candidates, Primaries, and the General Election. *American Politics Research*, roč. 37, č. 4, s. 593–613.
- Paxton, P. (1997). Women in National Legislatures: A Cross-National Analysis. *Social Science Research*, roč. 26, č. 4, s. 442–464.
- Paxton, P. – Kunovich, S. – Hughes, M. M. (2007). Gender in Politics. *Annual Review of Sociology*, roč. 33, s. 263–284.
- Pitkin, H. F. (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Rakušanová, P. (2005). Mechanismy inkluze a exkluze žen v politice v České republice. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, roč. 6, č. 2, s. 25–30.
- Rakušanová, P. (2006). *Česká politika. Ženy v labyrintu mužů?* Praha: Fórum 50%.
- Rao, N. (2005). The Representation of Women in Local Politics. *Politics and Policy*, roč. 33, č. 2, s. 323–339.
- Regulska, J., Fried, S., Tiefenbacher, J. (1991). Women, Politics and Place: Spatial Patterns of Representation in New Jersey. *Geoforum*, roč. 22, č. 2, s. 203–221.
- Ruedin, D. (2012). The Representation of Women in National Parliaments: A Cross-national Comparison. *European Sociological Review*, roč. 28, č. 1, s. 96–109.
- Rule, W. (1987). Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunity for Election to Parliament in Twenty-Three Democracies. *Western Political Quarterly*, roč. 40, č. 3, s. 477–498.

- Siaroff, A. (2000). Women's Representation in Legislatures and Cabinets in Industrial Democracies. *International Political Science Review*, roč. 21, č. 2, s. 197–215.
- Sloboda, M. (2014). Women's participation and Incumbency Advantage in Slovak Cities: the Case Study of Mayoral elections in Slovakia. *Socialiniai tyrimai/Social Research*, roč. 36, č. 3, s. 101–112.
- Sloboda, M. (2015). Participácia žien na voľbách na primátora miesta v rokoch 2006, 2010 a 2014. In: Bomba, L. – Smrek, M. – Sokola, I. (eds.): *Fenomén moci a sociálne nerovnosti 2014*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 158–184.
- Sloboda, M. (2017). *Incumbent's Advantage in Slovak Cities: The Effect of More Terms in Office on Incumbency Advantage*. Working Paper. Bratislava: Comenius University.
- Smith, A. – Reingold, B. – Owens, M. L. (2012). The Political Determinants of Women's Descriptive Representation in Cities. *Political Research Quarterly*, roč. 65, č. 2, s. 315–329.
- SODB (2011). The 2011 Population and housing census. Bratislava: Štatistical Office of the Slovak Republic, <<http://census2011.statistics.sk/>>.
- Soukup, P. (2010). Nesprávná užívaní statistické významnosti a jejich možná řešení. *Data a výzkum – SDA Info*, roč. 4, č. 2, s. 77–104.
- Soukup, P. (2013). Věcná významnost výsledků a její možnosti měření. *Data a výzkum – SDA Info*, roč. 7, č. 2, s. 125–148.
- Soukup, P. – Rabušic, L. (2007). Několik poznámek k jedné obsesi českých sociálních věd – statistické významnosti. *Sociologický časopis*, roč. 43, č. 2, s. 379–395.
- Spicer, Z. – McGregor, M. – Alcantara, C. (2017). Political opportunity structures and the representation of women and visible minorities in municipal elections. *Electoral Studies*, roč. 48, č. 1, s. 10–18.
- Stockemer, D. (2014). Women's descriptive representation in developed and developing countries. *International Political Science Review*, roč. 36, č. 4, s. 393–408.
- Stockemer, D. – Sundström, A. (2016). Modernization Theory – How to Measure and Operationalize it When Gauging Variation in Womens Representation. *Social Indicators Research*, roč. 125, č. 2, s. 695–712.
- Stubager, R. (2010). The Development of the Education Cleavage: Denmark as a Critical Case. *West European Politics*, roč. 33, č. 3, s. 505–533.
- Sundström, A. – Stockemer, D. (2015). What determines women's political representation at the local level? A fine-grained analysis of the European regions. *International Journal of Comparative Sociology*, roč. 56, č. 3–4, s. 1–21.
- Swianiewicz, P. (2014). An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe. *Local Government Studies*, roč. 40, č. 2, s. 292–311.
- ŠÚSR (2019). Statistics: Elections and Referendums. Bratislava: Štatistical Office of the Slovak Republic, <<http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases>>.

- Taagepera, R. (1994). Beating the Law of Minority Attrition. In: Rule, W. – Zimmerman, J. F. (eds.). *Electoral Systems in Comparative Perspective: Their Impact on Women and Minorities*. Westport: Greenwood Press, s. 235–245.
- Tolley, E. (2011). Do Women ‘Do Better’ in Municipal Politics? Electoral Representation Gross Three Levels of Government. *Canadian Journal of Political Science*, roč. 44, č. 3, s. 573–594.
- Trounstine, J. (2011). Evidence of a Local Incumbency Advantage. *Legislative Studies Quarterly*, roč. 36, č. 2, s. 255–280.
- Trounstine, J. – Valdini, M. E. (2008). The Context Matters: The Effects of Single-Member versus At-Large Districts on City Council Diversity. *American Journal of Political Science*, roč. 52, č. 3, s. 554–569.
- Urbinati, N. – Warren, M. E. (2008). The Concept of Representation in Contemporary Democratic Theory. *Annual Review of Political Science*, roč. 11, s. 387–412.
- Welch, S. – Karnig, A. K. (1979). Correlates of Female Office Holding in City Politics. *The Journal of Politics*, roč. 41, č. 2, s. 478–491.
- Ziliak, S. T. (2016). Statistical significance and scientific misconduct: improving the style of the published research paper. *Review of Social Economy*, roč. 74, č. 1, s. 83–97.

Summary /

The renewal of local self-government in the Central and Eastern European post-communist countries was accompanied, inter alia, by new arrangements of intra-institutional relations within local governments, a re-introduction of democratic local elections, and the formation of a new political arena. In general, all these countries experienced a fast-paced abolishment of old (i.e. communist) institutions, but a slow-paced introduction of democratic institutions. In this regard, one of the important questions is that women’s representation in politics (including local politics), as gender relations became a hot political issue just a few decades ago.

In the Western European region, the relationship between gender and politics became an important issue many decades ago. Although there is an extensive international comparative research focusing on the research of the influence of various factors contributing to the increase in gender representation of women at national level, relatively little space is devoted to similar research at (sub)state levels of governance (regional, local, etc.). A similar situation can also be found in the research of the political representation of women in Slovakia, as well as in other states in the Central and Eastern Europe area. The research of the political representation of women is rather a minor topic in Slovak academic environment, outside the main interest of the political community, and majority of the works are almost exclusively descriptive in nature, free of any attempts to find the factors that can explain the reasons for the different women’s representation among the countries of the Central European area, as well as between

different levels of Slovak political systems (e.g. in a different degree of women's representation among individual regions or municipalities).

Filling this research gap, at least to some extent, is the presented study's ambition. However, given the limited scope of the text, this is rather an attempt to open this research topic. Our goal is to analyse the determinants of descriptive (or numerical) representation of women in last Slovak local elections in 2018. There are several reasons why the issue of women's descriptive representation in Slovakia is significant. Firstly, although women's representation at local level is higher than at the national or regional levels of governance, the situation is not yet fully satisfying because even at local level, women's representation fails to reach the so-called critical mass. Secondly, despite the growing representation of Slovak women in local-level decision-making positions, we do not yet have a clear idea of the factors or local community characteristics that contribute to higher representation of women and whether those factors are identical to or different from those proven effective in traditional democracies. For these reasons, we deem it necessary to obtain more complex answers to the questions of the possible effects of different factors on women's representation at local level.

The work as such is structured into four main sections. The introductory chapter is followed by section which aims to present the basic theoretical approaches explaining the determinants of political representation of women. Given the limited body of research on women's political representation at lower levels of governance, the chapter starts by presenting the theoretical background on the effects of various factors on the representation of women at national level. Subsequently, theoretical works based on the national level are complemented with recent findings from analyses of women's success at subnational levels, whether the regional or directly the local one, which is the main research focus of our work. Here, the literature analysing the divergent levels of women's political representation distinguishes between three basic groups of variables that may explain women's electoral success: (1) socioeconomic factors; (2) cultural factors; and (3) political and institutional factors, which also include the effects of local political context.

The third section then introduces data and methods of analysis and the following fourth section attempts to make use of the theoretical framework previously defined to study the determinants of women's political representation in Slovak district cities. We specifically use the traditional ordinary least squares method (multiple linear regression, OLS) to evaluate theoretical assumption about various determinants of women's descriptive representation. There are several reasons behind our choice of this level of analysis. The primary reason lies in the extremely fragmented settlement and municipal structures of Slovakia. Thus, the focus on Slovak district municipalities has the advantage in comparability between the selected units as we deal with almost all towns with a population over 10,000; from 5,391 (Ilava) to 411,228 (Bratislava) inhabitants, so the mean local population in Slovakian municipalities (in our dataset) was 34,649 and only two cities had more than 100,000 inhabitants (Bratislava, Košice). Another important advantage is associated with different politicisation levels in local political systems, because while local elections in smaller (and partly in medium-sized) municipalities

are dominated by the phenomenon of independent candidates, the role of political parties increases proportionally with municipal size; similarly, especially the smallest categories of municipalities lack some aspects of classic political systems. Finally, in addition to the above-mentioned fragmentation of country's settlement structures and different politicisation levels (nationalisation) of local political competition, our decision to limit the sample of municipalities studied is also in line with contemporary urban politics research. Here, scholars prefer studying larger municipalities whereby higher levels of political competitiveness and socioeconomic heterogeneity can be observed, both seen by us as factors that may increase the variability of women's pathways to local-level representation.

Overall, using multiple linear regression and our own dataset of local elections, we found that most important factor of women's representation is share of women in the previous electoral term in a given district city, together with other factors indicating openness of local political culture to female representation, namely the presence of a female mayor in the previous term and political representation of women in regional councils. Contrary, remaining factors had a much less impact of female representation often with an opposite effect to the one expected. Therefore, our study results show that, together with above mentioned factors, women are less favoured in larger cities, with a more educated population or stronger presence of independent councillors. So, we hypothesize about validity of desirability hypothesis, which stated that women would be much less represented in councils, where politicians have more resources, i.e. specifically in largest cities.